

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 1 2 5 1 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Sobota, 28. avgust 2021 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

Različni modeli vladanja

1. Konec 4. stoletja se je začelo veliko preseljevanje ljudstev, ki ga je spodbudilo prodiranje Hunov proti zahodu.

Nazadnje so se spopadli na Katalavnijskih poljanah. Lahka konjenica Hunov se je spustila nad rimsko vojsko kot vihar, a se je ob njenih jeklenih oklepih razletela na kosce ... Tihe reke so pordele od krvi. »Bič božji« se je zlomil ... Strtega duha je kmalu zatem umrl.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 217. Modrijan. Ljubljana)

- 1.1. Navedite ime vladarja, omenjenega v besedilu.
- 1.2. Pojasnite, zakaj se ga je oprijel vzdevek »bič božji«.

(2 točki)

2. V 5. in 6. stoletju so se na ozemlju rimskega imperija naselila različna germanska ljudstva. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

- 2.1. Navedite pet germanskih ljudstev, ki so se naselila na območju zahodnorimskega cesarstva.
- 2.2. kateri dve germanski ljudstvi sta v 5. stoletju opleni Rim?
- 2.3. Opišite odnose med rimskim cesarstvom in germanskimi ljudstvi po njihovi naselitvi na ozemlje cesarstva.

(3 točke)

3. Vse od 5. stoletja so med vzhodnorimskim cesarstvom in nekdanjo zahodno polovico rimskega cesarstva naraščale razlike.

Povežite značilnosti vzhodne in zahodne polovice tako, da na črte v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ centralizirana oblast	
_____ naturalno gospodarstvo	
_____ denarno gospodarstvo	V vzhodna polovica
_____ politična razdrobljenost	Z zahodna polovica
_____ germanska prevlada	
_____ živahna trgovina	

(3 točke)

4. Na zajetnem delu ozemlja nekdanjega zahodnorimskega cesarstva je nastala frankovska država, ki je dosegla vrhunec na prelomu iz 8. v 9. stoletje.

Karel Veliki je bil dejaven tudi na kulturnem področju. /.../ Ustanovil je dvorno šolo, v katero mu je za učitelje uspelo privabiti pomembne učenjake tistega časa, dal je razviti pisavo iz malih črk /.../ ter prevesti številna besedila iz latinščine v frankovščino. Znanosti je dolgoročno koristilo odprtje številnih novih samostanov, ki so se razvili v središča raziskav in dokumentacije. Tam so sedeli menihi in prepisovali knjige, poučevali v samostanski šoli in raziskovali naravo.

(Vir: Brück, J., in drugi, 2017: Ključne osebnosti svetovne zgodovine, str. 47. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 4.1. Kako imenujemo obdobje kulturnega napredka v času Karla Velikega?

- 4.2. Navedite tri značilnosti tega obdobja na kulturnem področju.

(2 točki)

5. V času frankovske države se je začel oblikovati nov družbeni red, fevdalizem.

Pojasnite pojma, povezana s to družbeno ureditvijo.

ALOD

FEVD

(2 točki)

6. Fevdalizem je bil temelj srednjeveške evropske družbene ureditve, kot oblika vladanja pa se je uveljavila stanovska monarhija.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Stanovsko monarhijo je vodil vladar kot najvišji iz plemstva.
- B Srednjeveška družba se je delila na tri rede: plemstvo, duhovščino in kmete.
- C Za prehranjevanje celotne družbe so skrbeli meščani.
- D V srednjeveški družbi je vladala enakost vseh verujočih.
- E Plemstvo in duhovščina sta bila upravičena do soudeležbe pri vladanju.
- F Škofje in visoka duhovščina niso mogli biti hkrati tudi zemljiški gospodje.

(3 točke)

7. Vojaška moč fevdalnega reda se je znašla na preizkušnji, ko so konec 9. stoletja v Evropo vdrlí Madžari. Pri reševanju si pomagajte z besedilom ter s slikama 6 in 7 v barvni prilogi.

Čeprav niso bili sorodniki Hunov, so imeli podobne roparske navade in so se naselili na istih »hungarskih« ravnicah. Šestdeset let, od 895 do 955, so z vsakoletnimi roparskimi pohodi pustošili po nekdanjem karolinškem cesarstvu. Bili so prav tako ubijalski kakor Vikingi, a veliko urnejši. Bili so mojstri izsiljevanja, izterjevanja neznanskih vsot za tribut ali odkupnino. /.../ Nazadnje pa so le naleteli na silo, ki jim je bila kos; proti zadnjemu vdoru na Bavarsko leta 955 so se združili knezi in plemiči vse Nemčije. Oton Saški je pri Lechfeldu blizu Augsburga po treh dneh klanja, od 10. do 12. avgusta, Nemce naposled povedel k znameniti zmagi.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 305. Modrijan. Ljubljana)

- 7.1. Iz katere smeri so Madžari prodirali proti središču Evrope?
- 7.2. Na kakšne načine so ogrožali evropsko prebivalstvo?
- 7.3. Opišite posledice madžarskega poraza na Leškem polju.
- 7.4. Pojasnite daljnosežne posledice madžarske naselitve za Slovane.

(4 točke)

8. V drugi polovici 11. stoletja je izbruhnil investiturni spor. Razrešen je bil leta 1122 z Wormskim konkordatom, v katerem je bilo zapisano:

Jaz, Henrik, po božji volji prevzvišeni cesar Rimljanov, iz ljubezni do Boga in do svete rimske Cerkve /.../ za moj dušni blagor prepuščam Bogu in njegovima svetima apostoloma Petru in Pavlu in sveti katoliški Cerkvi sleherno investituro s prstanom in palico in dovoljujem, da v mojem kraljestvu in cesarstvu v vseh cerkvah volijo cerkvene dostojanstvenike po kanonskem pravu in da je posvetitev svobodna.

(Vir: 2000 let krščanstva, str. 293. Založba Mihelač. Ljubljana, 1991)

Slika 1

(Vir: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/11/Investiturewoodcut.jpg>. Pridobljeno: 28. 2. 2019.)

- 8.1. Kdo sta bila glavna protagonista investiturnega spora, prikazana na sliki?
- 8.2. Glede na besedilo pojasnite, kaj je glede investiture določal Wormski konkordat.

(2 točki)

9. V začetku 13. stoletja je moral oslavljeni angleški kralj Ivan Brez dežele priznati plemstvu številne privilegije. Med določili, ki jih je vsebovala listina plemiških privilegijev, je bilo tudi:

/.../ baroni bodo izmed vseh baronov v kraljestvu po svoji lastni volji izvolili petindvajset predstavnikov in ti bodo z močjo, ki jim bo dana, branili mir in svoboščine, ki so jim bile dane in s to pričujočo listino zagotovljene.

(Vir: Lešnik, A., 2000: Od despotizma k demokraciji, str. 47. Modrijan. Ljubljana)

- 9.1. Navedite naslov listine plemiških privilegijev iz leta 1215.
- 9.2. Katero politično telo se je razvilo iz sveta 25 baronov, omenjenega v besedilu?

(2 točki)

10. Na politični razvoj zahodne Evrope so daljnosežno vplivali vojaški spopadi med Francijo in Anglijo v 14. in 15. stoletju, ki so se v zgodovino zapisali kot stoletna vojna.

Slika 2

(Vir: <https://en.wikipedia.org/wiki/...png>. Pridobljeno: 28. 2. 2019.)

- 10.1. Pojasnite enega od vzrokov za stoletno vojno.

- 10.2. Kdo je bila francoska junakinja te vojne, prikazana na sliki 2?

(2 točki)

11. Na prehodu iz srednjega v novi vek sta se kot pomembni sili v Sredozemlju okrepili Španija in Beneška republika.

Povežite pojme z državama tako, da na črte v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ kortes

_____ veliki svet

_____ dož

_____ rekonkvista

B Beneška republika

S Španija

(2 točki)

12. V novem veku se je v Evropi uveljavila nova oblika vladanja – absolutizem.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami, povezanimi z značilnostmi absolutistične države.

- A V zunanji politiki je prevladoval ekspanzionizem.
- B V notranji politiki je naraščala moč plemstva.
- C V gospodarski politiki se je spodbujal razvoj poljedelstva in drobne obrti.
- D Finančna politika je bila usmerjena k znižanju davkov.
- E Vzpostavljena je bila centralizirana uprava.
- F Vladar je v svojih rokah združeval vso oblast.

(3 točke)

13. V Angliji so poskusi uvajanja absolutizma sprožili močan odpor. Leta 1689 je moral kralj podpisati deklaracijo o pravicah parlamenta, Bill of Rights.

In zdaj, ko so imenovani cerkveni in posvetni gospodje, zbrani v skladu z namenom svojih volil in pooblastil, in ko polno in svobodno zastopajo celokupno državno skupnost /.../, da bi potrdili in ohranili svoje starodavne pravice in svoboščine, tukaj razglašajo:

/.../ Da je kraljevo prilaščanje pravice suspendirati zakone in izvajanja zakonov brez odobritve Parlamenta nezakonito.

/.../ Da se svoboda govora in razpravljanja ali parlamentarnega postopka ne sme napadati in spodbijati v nobenem sodišču ali kakem drugem kraju izven samega Parlamenta.

(Vir: Lešnik, A., 2000: Od despotizma k demokraciji, str. 53. Modrijan. Ljubljana)

13.1. Glede na besedilo pojasnite, kaj je Bill of Rights določal glede kraljeve zakonodajne oblasti.

13.2. Glede na besedilo pojasnite, kaj je Bill of Rights določal glede svobode govora parlamentarnih poslancev.

13.3. Kako imenujemo obliko vladanja, v kateri kralj vlada v soglasju s parlamentom?

(3 točke)

14. V drugi polovici 17. stoletja so se na prestolih evropskih držav utrdili absolutistični vladarji. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilogi.

Ludvik XIV. se je kot kralj videl v božji milosti in je zagotavljal izključno prevlado katoliške državne Cerkve. /.../ Razveljavitev nantskega edikta, ki je zagotavljal versko svobodo, je leta 1685 sprožila val beguncev francoskih hugenotov.

(Vir: Brück, J., in drugi, 2017: Ključne osebnosti svetovne zgodovine, str. 113. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Da bi se patriarh ne mogel dokopati do preveč močnega položaja in prevelikega vpliva, Peter Veliki odpravi patriarhovstvo in ga nadomesti z duhovniškim kolegijem, presveto upravno sinodo /.../. S tem Peter I. zgradi podlago za preoblikovanje ruske Cerkve v državno.

(Vir: Kronika človeštva, str. 552. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1997)

Obkrožite črko pred izbranim vladarjem.

A LUDVIK XIV.

B PETER I. VELIKI

V obliki krajšega razmišljanja opišite izbranega vladarja, pri čemer upoštevajte te elemente: na koga se je opiral pri vladanju; kam je preselil svoj dvor; opišite značilnosti njegovega odnosa do vere oz. Cerkve; kakšen je bil njegov odnos do plemstva; s katerimi evropskimi državami se je zapletel v vojne.

(5 točk)

17. Z razvojem trgovine se je povečeval pritok Judov v srednjeveška mesta.

V mnogih italijanskih mestih so že vsaj od 11. stoletja obstajale z zidom obdane in z vrati varovane četrti, rezervirane za jude. To je bilo skladno tako s stališči mestnih sodnikov, ki so zahtevali ločevanje (segregacijo), kakor tudi z judovskimi verskimi zakoni, ki so jim prepovedovali bivanje med nejudi.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 325. Modrijan. Ljubljana)

Kako s tujko imenujemo zaprto judovsko mestno četrt?

(1 točka)

18. Humanizem in renesansa sta tesno povezani gibanji, ki sta se začeli v Italiji v 14. stoletju.

18.1. Zakaj sta se humanizem in renesansa najprej uveljavila v Italiji?

18.2. Opišite temeljne značilnosti teh dveh gibanj.

(2 točki)

19. Obdobje humanizma in renesanse so zaznamovali nekateri pomembni misleci in znanstveniki.

Povežite osebnosti z njihovimi deli tako, da na črto pred njihovimi imeni v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ Erazem Rotterdamski	A	Vladar
_____ Andreas Vesalius	B	O gibanju nebesnih teles
_____ Niccolo Machiavelli	C	O delovanju človeškega telesa
_____ Thomas More	D	Hvalnica norosti
_____ Nikolaj Kopernik	E	Utopija
_____ Galileo Galilei	F	Dvogovor o dveh glavnih svetovnih sestavih

(3 točke)

22. V drugi polovici 16. stoletja so se v Evropi začele dolgotrajne verske vojne, najprej v Franciji.

V noči 24. avgusta 1572 je prišlo do pokola /.../ na t. i. »krvavi pariški poroki« med kraljevo sestro Margareto s Henrikom Navarro. /.../ Kraljeva mati, regentka Katarina Medici, je ukazala zapreti mestna vrata in sistematično pobiti vse, ki niso mogli dokazati svojega katolištva.

(Vir: Mlacović, D., Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 12. DZS. Ljubljana)

22.1. Kateri dogodek opisuje besedilo?

22.2. Kaj je glede verske svobode določal nantski edikt iz leta 1598?

(2 točki)

23. Začetek novega veka zaznamujejo velika zemljepisna odkritja, pri katerih sta bili sprva vodilni sili Španija in Portugalska. Pri reševanju si pomagajte s sliko 9 v barvni prilogi.

23.1. Odprava katerega španskega pomorščaka je s plovbo proti zahodu prva obkrožila svet in dejansko dokazala, da je Zemlja okrogla?

23.2. Opišite, kako sta si Španija in Portugalska na prelomu iz 15. v 16. stoletje s sporazumoma v Tordesillasu in Zaragozi razdelili »novi svet«.

(2 točki)

24. Zemljepisna odkritja so imela daljnosežne družbene in gospodarske posledice za ves svet.

24.1. Navedite štiri vrste rastlin, ki so jih Evropejci prinesli iz Amerike.

24.2. Pojasnite negativne posledice zemljepisnih odkritij za prebivalce »novega sveta«.

(2 točki)

25. Na črto pred navedenim dogodkom vpišite ustrezno letnico: 962, 1066, 1240, 1453, 1555, 1648.

- _____ sklenitev augsburškega miru
- _____ Turki osvojijo Konstantinopol
- _____ Viljem Osvajalec zmaga pri Hastingsu
- _____ kronanje Otona I. za svetorimskega cesarja
- _____ vdor Mongolov v Evropo
- _____ sklenitev vestfalskega miru

(3 točke)

Slika 8: Evropa okoli leta 1700

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 29. DZS. Ljubljana, 1996)

